آمار و احتمال مهندسی

نیم‌سال اول ۱۴۰۳ـ۱۴۰۲

مدرس: دکتر نجفی

دانشکده‌ی مهندسی کامپیوتر

تمرین سری چهارم

موعد تحویل: ۱۷ آذر

- مهلت ارسال پاسخ تا ساعت ۲۳:۵۹ روز مشخص‌شده است.
- هم‌کاری و هم‌فکری شما در انجام تمرین مانعی ندارد اما پاسخ ارسالی هر کس حتما باید توسط خود او نوشته شده باشد.
- در صورت هم‌فکری و یا استفاده از هر منابع خارج درسی، نام هم‌فکران و آدرس منابع مورد استفاده برای حل سوال مورد نظر را ذکر کنید.
- لطفا تصویری واضح از پاسخ سوالات نظری بارگذاری کنید. در غیر این صورت پاسخ شما تصحیح نخواهد شد.

مسئله‌ی ۱. دست‌گرمی! (۹ نمره)

تابع توزیع توام X,Y به صورت زیر است:

$$f_{X,Y}(x,y)=\begin{cases} c(x+y), & 0<y<1, 0<x<1-y \\ 0, & O.W. \end{cases}$$

الف. مقدار c را بیابید.

ب. تابع $f_X(x)$ و $f_Y(y)$ را به دست آورید.(تابع چگالی حاشیه ای را برای Y و X پیدا کنید.)

ج. آیا Y و X مستقل هستند؟

د. $P(X<Y)$ را بیابید.

حل. الف.

$$\int_0^1\int_0^{1-y} c(x+y)dxdy = c\int_0^1 \left(\frac{x^2}{2}+xy\right)\Big|_0^{1-y}dy$$
$$= c\int_0^1\left(\frac{(1-y)^2}{2}+(1-y)y\right)dy = c\int_0^1\left(\frac{1}{2}-\frac{y^2}{2}\right)dy = c\left(\frac{1}{2}-\frac{1}{6}\right)=1$$
$$\Rightarrow c=3$$

ب. شروط داده شده در تابع را می‌توان به دو صورت نوشت:

$$0<y<1, 0<x<1-y$$

یا

$$0<x<1, 0<y<1-x$$

در نتیجه برای بازه $0<x<1$ داریم:

$$f_X(x) = \int_{۰}^{۱-x}(x+y)dy = (۳xy + \frac{۳y^{۲}}{۲})|_{۰}^{۱-x} = \frac{۳}{۲} - \frac{۳}{۲}x^{۲}$$

و برای بازه ی ۰<y<۱ داریم:

$$f_Y(y) = \int_{۰}^{۱-y}(x+y)dx = (۳xy + \frac{۳x^{۲}}{۲})|_{۰}^{۱-y} = \frac{۳}{۲} - \frac{۳}{۲}y^{۲}$$

پس در کل بازه ی تعریف:

$$f_{X}(x) = \begin{cases} \frac{۳}{۲} - \frac{۳}{۲}x^{۲} & ۰ < x < ۱ \\ ۰ & O.W. \end{cases}$$

$$f_{Y}(y) = \begin{cases} \frac{۳}{۲} - \frac{۳}{۲}y^{۲} & ۰ < y < ۱ \\ ۰ & O.W. \end{cases}$$

ج. X و Y مستقل نیستند چون:

$$f_X(x)f_Y(y) \neq f_{X,Y}(x,y)$$

د. با توجه به شرایط داده شده در تابع احتمال، اگر بخواهیم $P(X<Y)$ را بیابیم، خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} P(X<Y) &= \int_{۰}^{\frac{۱}{۲}} \int_{x}^{۱-x} ۳(x+y)dxdy = \int_{۰}^{\frac{۱}{۲}} (۳xy + \frac{۳y^{۲}}{۲})|_{x}^{۱-x}dx \\ &= \int_{۰}^{\frac{۱}{۲}} (\frac{۳}{۲} - ۶x^{۲})dx = (\frac{۳}{۲} - ۲x^{۳})|_{۰}^{\frac{۱}{۲}} = \frac{۱}{۲} \end{aligned}$$

این نتیجه با توجه به تقارن مسئله نیز قابل حدس بود.

$\triangleright$

مسئله‌ی ۲. آشپزخانه دربار (۱۰ نمره)

دو آشپز به طور مستقل مشغول پخت یک غذا هستند. آشپز اول در $Y_{۱} \sim Exp(\lambda_{۱})$ و آشپز دوم در $Y_{۲} \sim Exp(\lambda_{۲})$ این غذا را می پزند.

الف. تابع چگالی احتمال و توزیع تجمعی $\frac{Y_{۱}}{Y_{۲}}$ را بیابید.

ب. به چه احتمالی آشپز اول زودتر از آشپز دوم غذا را آماده می‌کند؟

حل. الف.

$$\begin{gathered} Z = \frac{Y_{۱}}{Y_{۲}} \\ F_Z(z) = P(Z<z) = P(\frac{Y_{۱}}{Y_{۲}} < z) = P(Y_{۱} < Y_{۲}z) \\ \Rightarrow = \int_{۰}^{\infty} \int_{\frac{y_{۱}}{z}}^{\infty} f_{Y_{۱}}(y_{۱}) f_{Y_{۲}}(y_{۲}) dy_{۲}dy_{۱} \\ = \int_{۰}^{\infty} \lambda_{۱} e^{-\lambda_{۱}y_{۱}} \int_{\frac{y_{۱}}{z}}^{\infty} \lambda_{۲} e^{\lambda_{۲}y_{۲}} dy_{۲}dy_{۱} \\ = \frac{\lambda_{۱}}{\lambda_{۱} + \frac{\lambda_{۲}}{z}} \end{gathered}$$

حال که تابع توزیع تجمعی را به دست آوردیم، با مشتق گرفتن از آن میتوانیم به تابع چگالی احتمال برسیم:

$$f_Z(z) = \frac{\lambda_1\lambda_2}{(\lambda_2+\lambda_1 z)^2}$$

ب.

$$P(Y_1 < Y_2) = \int_0^\infty \int_0^{y_2} P(Y_1 = y_1, Y_2 = y_2) dy_1 dy_2$$

$$= \int_0^\infty \lambda_2 e^{-\lambda_2 y_2} \int_0^{y_2} \lambda_1 e^{-\lambda_1 y_1} dy_1 dy_2$$

$$= \frac{\lambda_1}{\lambda_1+\lambda_2}$$

$\triangleright$

مسئله‌ی ۳. نقاط بازیگوش! (۱۰ نمره)

فرض کنید X و Y دو نقطه تصادفی مستقل با توزیع یکنواخت در بازه $(0, 1)$ می‌باشند. تابع توزیع احتمال(توزیع تجمعی) و تابع چگالی احتمال $\frac{max(X,Y)}{min(X,Y)}$ را حساب کنید.

حل. G را توزیع احتمال و g را چگالی احتمال در نظر می‌گیریم. داریم:

$$G(t) = 0, \quad if \quad t < 0$$

برای $t \geqslant 1$ داریم:

$$\begin{aligned} G(t) &= P\left(\frac{max(X,Y)}{min(X,Y)} \leqslant t\right) \\ &= P\Big(max(X,Y) \leqslant min(X,Y)\, t\Big) \\ &= P\Big(X \leqslant min(X,Y)\, t,\ Y \leqslant min(X,Y)\, t\Big) \\ &= P\Big(min(X,Y) \geqslant \frac{X}{t},\ min(X,Y) \geqslant \frac{Y}{t}\Big) \\ &= P\Big(X \geqslant \frac{X}{t},\ Y \geqslant \frac{X}{t},\ X \geqslant \frac{Y}{t},\ Y \geqslant \frac{Y}{t}\Big) \\ &= P\Big(X \geqslant \frac{Y}{t},\ Y \geqslant \frac{X}{t}\Big) \\ &= P\Big(\frac{X}{t} \leqslant Y \leqslant tX\Big) \end{aligned}$$

این مقدار برابر با مساحت ناحیه زیر می‌باشد:

$$\{(x, y) : 0 \leqslant x \leqslant 1,\ 0 \leqslant y \leqslant 1,\ \tfrac{x}{t} \leqslant y \leqslant tx\}$$

که برابر است با $\frac{t-1}{t}$. بنابراین:

$$G(t) = \begin{cases} 0 & t < 1 \\ \frac{t-1}{t} & t \geqslant 1, \end{cases}$$

در نتیجه:

$$g(t) = G'(t) = \begin{cases} \frac{1}{t^2} & t \geqslant 1 \\ 0 & elsewhere. \end{cases}$$

$\triangleright$

مسئله‌ی ۴. پرتاب ۳ امتیازی! (۱۴ نمره)

امیررضا که یک بازیکن بسکتبال است، روزی $N \sim Poisson(\lambda)$ بار اقدام به پرتاب ۳ امتیازی می کند که هر پرتاب به طور مستقل به احتمال p تبدیل به امتیاز می شود. تعداد پرتاب های منجر به امتیاز را با X نمایش می‌دهیم.

الف. تابع جرم احتمال X را به دست آورید.

ب. اگر Y متغیر تصادفی نشان‌دهنده تعداد پرتاب‌های ناموفق باشد، تابع توزیع توام Y و X را بیابید. آیا Y و X از یکدیگر مستقل هستند؟

حل. الف.

$$P(X=i)=\sum_{n=i}^{\infty}P(X=i|N=n)P(N=n)=\sum_{n=i}^{\infty}\binom{n}{i}p^i(۱-p)^{n-i}\frac{e^{-\lambda}\lambda^n}{n!}=$$
$$\frac{(\lambda p)^i e^{-\lambda}}{i!}\sum_{t=۰}^{\infty}\frac{((۱-p)\lambda)^{n-i}}{(n-i)!}=\frac{(\lambda p)^i e^{-\lambda}}{i!}e^{(۱-p)\lambda}=\frac{(\lambda p)^i e^{-\lambda p}}{i!}\Rightarrow X\sim Poisson(\lambda p)$$

ب. طبق توضیحات سوال: $N=X+Y$ پس یکی از روش های محاسبه تابع توزیع توام این دو به این شکل است:

$$P(X=i,Y=j)=\Sigma P(X=i,Y=j|N=n)P(N=n)=$$
$$P(X=i,Y=j|N=i+j)P(N=i+j)$$

میدانیم که اگر $X=i$ و $N=i+j$ پس به طور خودکار $Y=j$. پس اگر احتمال موفقیت آمیز نبودن پرتاب را $q=۱-p$ درنظر بگیریم داریم:

$$P(X=i,Y=j|N=i+j)P(N=i+j)=P(X=i|N=i+j)P(N=i+j)$$
$$=\binom{i+j}{i}p^i q^i\frac{e^{-\lambda}\lambda^{i+j}}{(i+j)!}=\frac{(i+j)!}{i!j!}p^i q^j\frac{e^{-\lambda(p+q)}\lambda^{(i+j)}}{(i+j)!}$$
$$=\frac{e^{-\lambda p}(\lambda p)^i}{i!}\frac{e^{-\lambda q}(\lambda q)^j}{j!}$$

بنابراین توزیع توام X و Y به شکل زیر خواهد بود:

$$P(X=i,Y=j)=\frac{e^{-\lambda p}(\lambda p)^i}{i!}\frac{e^{-\lambda q}(\lambda q)^j}{j!}$$

به شکل مشابه میتوان نشان داد: $Y\sim Poisson(\lambda q)$

$$P(X=i,Y=j)=\frac{e^{-\lambda p}(\lambda p)^i}{i!}\frac{e^{-\lambda q}(\lambda q)^j}{j!}=P(X=i)P(Y=j)$$

پس X و Y مستقل اند!

$\triangleright$

مسئله‌ی ۵.   حد مرکزی (۱۰ نمره)

با استفاده از قضیه حد مرکزی ثابت کنید:

$$\lim_n \frac{۱}{e^n} \sum_{k=۰}^{n} \frac{n^k}{k!} = \frac{۱}{۲} \qquad (۱)$$

راهنمایی: جمع n توزیع پوآسون مستقل با پارامترهای $\lambda_۱, \lambda_۲, \ldots, \lambda_n$ از یک توزیع پوآسون با پارامتر $\sum_{i=۱}^{n} \lambda_i$ پیروی میکند.

حل. از قضیه حد مرکزی داریم:

$$\lim_n P(\frac{S_n - n}{\sqrt{n}} \leqslant z) \to \Phi(z)$$

و همینطور میدانیم $\Phi(۰) = \frac{۱}{۲}$ بنابراین:

$$\frac{۱}{۲} = \Phi(۰) \overset{CLT}{=} \lim_n P(\frac{S_n - n}{\sqrt{n}} \leqslant ۰) = \lim_n P(\frac{S_n}{\sqrt{n}} \leqslant \frac{n}{\sqrt{n}}) = \lim_n P(S_n \leqslant n).$$

از آنجایی که جمع n توزیع پوآسون همچنان از توزیع پوآسون پیروی میکند، S_n نیز از توزیع پوآسون با $\lambda = n$ پیروی میکند. بنابراین:

$$P(S_n \leqslant n) = \sum_{k=۰}^{n} \frac{e^{-n} n^k}{k!}.$$

▷

مسئله‌ی ۶.   ملاقات (۱۰ نمره)

دو نفر هر یک در زمان تصادفی بین ۵ تا ۶ عصر به ایستگاه میرسند.(زمان رسیدن از توزیع یکنواخت بین ۵ تا ۶ پیروی میکنند). هر یک ۵ دقیقه در ایستگاه توقف میکنند و بعد آنجا را ترک میکنند. چقدر احتمال دارد که این دو نفر همدیگر را در ایستگاه ملاقات کنند؟

حل. اگر زمان رسیدن نفر اول از توزیع X و زمان رسیدن فرد دوم به ایستگاه از توزیع Y پیروی کند، احتمال مورد نظر ما عبارت است از:

$$P(|X - Y| < ۵)$$

بنابراین:

$$\int_۰^{۶۰} \int_{\max\{۰, x-۵\}}^{\min\{۶۰, x+۵\}} f_{X,Y}(x,y) dy dx.$$

که

$$f_{X,Y} = \frac{۱}{۶۰} \frac{۱}{۶۰}$$

پس:

$$\int_۰^{۶۰} \frac{[min(۶۰, x+۵) - max(۰, x-۵)]}{۳۶۰۰} dx =$$
$$\int_۰^{۵} \frac{x+۵-۰}{۳۶۰۰} dx + \int_۵^{۵۵} \frac{x+۵-x+۵}{۳۶۰۰} dx + \int_{۵۵}^{۶۰} \frac{۶۰-x+۵}{۳۶۰۰} dx$$
$$= \frac{\int_۰^۵ (x+۵) dx + \int_۵^{۵۵} ۱۰ dx + \int_{۵۵}^{۶۰} (۶۵ - x) dx}{۳۶۰۰} = \frac{۲۳}{۱۴۴}$$

$\triangleright$

مسئله‌ی ۷. توزیع توام (۱۵ نمره)

فرض کنید X یک متغیر تصادفی پیوسته با PDF

$$f_X(x) = \begin{cases} e^x & 0 \leqslant x \leqslant c \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

باشد. میدانیم که با دانستن $X = x$، متغیر تصادفی Y روی بازه $[-x^2, x^2]$ از توزیع یکنواخت پیروی میکند.

الف. مقدار c را بیابید.

ب. تابع چگالی احتمال توام $f_{XY}(x, y)$ را بیابید.

ج. $f_Y(y)$ را بیابید.

د. $P(|Y| < X^3)$ را بیابید.

حل.

الف.

$$1 = \int_0^c e^x \, dx = e^c - e^0$$

$$c = \ln 2$$

ب. در ابتدا میدانیم:

$$f_{Y|X}(y|x) = \begin{cases} \frac{1}{2x^2} & -x^2 \leqslant y \leqslant x^2 \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

بنابراین داریم:

$$f_{XY}(x, y) = f_{Y|X}(y|x) f_X(x) = \begin{cases} \frac{e^x}{2x^2} & 0 \leqslant x \leqslant \ln 2, -x^2 \leqslant y \leqslant x^2 \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

پس:

$$f_{XY}(x, y) = \begin{cases} \frac{e^x}{2x^2} & \sqrt{|y|} \leqslant x \leqslant ln 2 \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

ج.

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{XY}(x,y)dx$$
$$= \int_{\sqrt{|y|}}^{ln ۲} \frac{e^x}{۲x^۲}dx$$

د. برای یافتن این احتمال از قانون زنجیری استفاده میکنیم:

$$P(|Y| < X^۳) = \int_۰^{\ln ۲} P(|Y| < X^۳ | X = x) f_X(x)dx$$
$$= \int_۰^{\ln ۲} P(|Y| < x^۳ | X = x) e^x dx$$
$$= \int_۰^{\ln ۲} \left(\frac{۲x^۳}{۲x^۲}\right) ۲xdx \qquad \text{since} Y|X = x \quad \sim \ Uniform(-x^۲, x^۲)$$
$$= \frac{۲}{۳}(\ln ۲)^۳.$$

▷

مسئله‌ی ۸. قضیه حد مرکزی (۱۰ نمره)

فرض کنید $X_۱, X_۲, \ldots, X_{۲۵}$ متغیرهای تصادفی iid باشند

$$P_X(k) = \begin{cases} ۰/۶ & k = ۱ \\ ۰/۴ & k = -۱ \\ ۰ & \text{otherwise} \end{cases}$$

و همچنین فرض کنید $Y = X_۱ + X_۲ + \cdots + X_n$. با استفاده از قضیه حد مرکزی مقدار $P(۴ \leqslant Y \leqslant ۶)$ را تخمین بزنید.

اگر Φ نشان‌دهنده‌ی تابع توزیع تجمعی توزیع نرمال با میانگین ۰ و واریانس ۱ باشد، در صورت مشاهده‌ی $\Phi(۰/۳۰۶۲)$ در راه‌حل خود، آن را با ۰/۶۲ جایگزین کنید.

حل.

$$E(X_i) = (۰/۶)(۱) + (۰/۴)(-۱) = \frac{۱}{۵},$$

$$E(X_i^۲) = ۰/۶ + ۰/۴ = ۱.$$

بنابراین

$$\text{Var}(X_i) = E(X_i^۲) - (E(X_i))^۲ = \frac{۲۴}{۲۵},$$

$$\sigma_{X_i} = \sqrt{\text{Var}(X_i)} = \frac{۲\sqrt{۶}}{۵}.$$

همچنین:

$$E(Y)=nE(X_i)=۲۵(۰/۲)=۵,$$

$$\mathrm{Var}(Y)=n\mathrm{Var}(X_i)=۲۵(\frac{۲۴}{۲۵})=۲۴,$$

$$\sigma_Y=\sqrt{\mathrm{Var}(Y)}=۲\sqrt{۶}.$$

در نهایت داریم:

$$\begin{aligned}P(۴\leqslant Y\leqslant ۶)&=P(۳/۵\leqslant Y\leqslant ۶/۵)\\&=P\left(\frac{۳/۵-۵}{\sigma_Y}\leqslant Z\leqslant \frac{۶/۵-۵}{\sigma_Y}\right)\\&=P(-۰/۳۰۶۲\leqslant Z\leqslant +۰/۳۰۶۲)\\&\approx\Phi(۰/۳۰۶۲)-\Phi(-۰/۳۰۶۲)\\&=۲\Phi(۰/۳۰۶۲)-۱\\&\approx ۰/۲۴۰۵.\end{aligned}$$

▷

مسئله‌ی ۹. مهمانی (۱۲ نمره)

۶۴ مهمان دعوت کرده اید و باید برای آنها ساندویچ تهیه کنید. شما می‌دانید که هر مهمان برای سیر شدن باید ۰، ۱ و یا ۲ ساندویچ به ترتیب با احتمال های $\frac{۱}{۴}$، $\frac{۱}{۲}$، $\frac{۱}{۴}$ بخورد. با استفاده از قضیه‌ی حد مرکزی تعداد ساندویچ‌های مورد نیاز را در حالتی تخمین بزنید که با احتمال حداقل ۹۵ درصد همه‌ی مهمان‌ها سیر شوند.

راهنمایی: $\Phi^{-۱}(۰/۹۵)=۱/۶۴۴۹$

حل. فرض کنید X_i تعداد ساندویچ های مورد نیاز برای نفر iام باشد، $Y=X_۱+X_۲+\cdots+X_{۶۴}$. مقدار y را چنان پیدا می کنیم که $P(Y\leqslant y)\geqslant ۰/۹۵$.

$$E(X_i)=\frac{۱}{۴}(۰)+\frac{۱}{۲}(۱)+\frac{۱}{۴}(۲)=۱,$$

$$E(X_i^۲)=\frac{۱}{۴}(۰^۲)+\frac{۱}{۲}(۱^۲)+\frac{۱}{۴}(۲^۲)=\frac{۳}{۲}.$$

$$\mathrm{Var}(X_i)=E(X_i^۲)-(E(X_i))^۲=\frac{۱}{۲},$$

$$\sigma_{X_i}=\sqrt{\mathrm{Var}(X_i)}=\frac{\sqrt{۲}}{۲}.$$

$$E(Y)=nE(X_i)=۶۴(۱)=۶۴,$$

$$\mathrm{Var}(Y)=n\mathrm{Var}(X_i)=۶۴\left(\frac{۱}{۲}\right)=۳۲,$$

$$\sigma_Y=\sqrt{\mathrm{Var}(Y)}=۴\sqrt{۲}.$$

با استفاده از قضیه حد مرکزی

$$P(Y \leqslant y) = P(\frac{Y-۶۴}{۴\sqrt{۲}} \leqslant \frac{y-۶۴}{۴\sqrt{۲}}) = \Phi(\frac{y-۶۴}{۴\sqrt{۲}}) = ۰/۹۵$$

$$\frac{y-۶۴}{۴\sqrt{۲}} = \Phi^{-۱}(۰/۹۵) \approx ۱/۶۴۴۹ y = ۷۳/۳.$$

بنابراین به ۷۴ ساندویچ نیاز دارد ▷

موفق باشید :)